

Doris KLausing

De Gendarmen!

James rommelde in zijn map met etsen tot de zinkets die hij ontwierp over de vissersopstand van 1887 ongewild weer zijn aandacht trok. Nu, vijf jaar later, won vooral afschuw en haat tegenover het Oostends stadsbestuur en de vele notabelen het op het lijdzaam laten betijen. Als een film kwamen de beelden terug: gejoel, bevelen ... geweerschoten. Burgerwachters, briesende paarden en gillende vrouwen die hun kroost bijeen zochten, vormden een chaotisch tafereel. Zwaaiend met sabels en bajonetten probeerden gendarmen het gezag te handhaven. Hoog gezeten op hun paarden en bereid om de revolte de kop in te drukken gedroegen ze zich als de beschermers van het establishment. De sukkelaars, voor de zoveelste keer vernederd, vluchtten alle kanten op. De wereld rondom hen verstomde, het beeld stond stil. De opgekropte woede kantelde volledig toen men vanop The Violet en The Express de dood van Johannes Verhulst en Charel Wauters bevestigde. De vissers, verbijsterd door het geweld en de ondoordachte bevelen, hulden zich in een

weerzinwekkende stilheid. Het geluid van fluitende kogels zinderde na. Vol ongeloof keek men elkaar aan tot de eerste beschuldigingen en blamages onder luid getier de stilte doorboorden. James sloot zijn ogen en poogde beeld en geluid te stoppen. Tevergeefs, de scene had zich op zijn netvlies gebrand. Hij plofte neer op een stoel en dacht na. Een andere tekening die hij kort na de opstand maakte, bewaarde hij in een schuif. Hij vergeleek de ets en de tekening en besepte dat de tijd rijp was om de goegemeente te schofferen. Op zes velletjes papier had hij, kort na de aanslag, zijn emoties de vrije loop gegeven. Houtskool, kleurkrijt en potloden schreeuwden in een furie al zijn innerlijke frustraties uit. Het werk titelde hij toen als De Slachting, een betere verwoording van de feiten kon hij niet bedenken. De gebeurtenissen waren rauw en mensonterend.

'Verdomme,' riep James, 'schieten op weerloze mensen is het werk van tirannen en volksmoordenaars. De vissers zijn broodnodig om aan de behoeften die de nieuwe levensstijl, het toerisme, meebrengt te voldoen.

Aandachtig onderzocht hij nogmaals zijn tekening en besepte meer dan ooit dat De Slachting een beeldverhaal was. Alle elementen waren aanwezig om de opstand te verklaren en te begrijpen. Honger en onbegrip waren de kiemen voor de rellen. Centraal had hij een visser met ontblote torso gepositioneerd. Moe getergd schreeuwden de vissers om aandacht. Hun

onbezonnen kreet 'Schiet uus moa dood, we moeten toch creveren van den hoenger.' werd beantwoord door een salvo kogels. Schandalig! Vanuit café De Zeeduivel spuwden mensen de aangelande Engelse vis uit. Gelijk hadden ze, opperde James. Onze vissers kregen hun eigen vangsten niet verkocht maar de Engelsen mochten wel tolvrij mijnen en de vis aan belachelijk lage prijzen verkopen. Een onderdrukt lachje verscheen toen hij zijn blik liet rusten op het bont allegaartje burgerwachters. Hij had ze potsierlijk afgebeeld in uniform met een schoothondje aan de leiband. De lokale bevolking doopte de Garde Civielen tot operette leger, want meer dan paraderen op de Kaai presteerden ze niet tot ze op 24 augustus '87 vuurden op de vissers. Dat ze daarbij grove fouten maakten en in de lucht schoten om hun eigen volk te beschermen zorgde voor beroering. Hij vergeleek zijn twee werken en concludeerde dat de boodschap van De Slachting niet onmiddellijk een aanklacht was en dat de mensen de fingerwijzing niet zouden vatten. Zijn beslissing om de zinkets nu op een paneel te schilderen kreeg vaste vorm. De scene van de opgebaarde bebloede slachtoffers oogde realistischer. De gendarmen kregen weinig respect, hij penseelde hen met bajonetten in de hand. Het bloed droop er af. Met veel machtsvertoon werd ook de toegang voor de weduwe van Johannes Verhulst versperd terwijl de burgemeester het volk tot kalmte maande. Furieus doopte James zijn penseel in

bloedkleur en kleurde het vlaggetje die uit een venster wapperde, rood. Tevreden borg de rebelse kunstenaar zijn schildergerei op en titelde het olieverfschilderijtje: De Gendarmen. Benieuwd naar de reacties van de politiekers zette hij het werk, vijf jaar na de opstand, te kijk. 132 jaar later voel ik dezelfde weerzin en penseel De Gendarmen op drijfhout.

Doris Klausing.

Oostende 27 02 2024.